

25-27.

3. **Myronova S.P.** Oligofrenopedagogika. Kompaktnyj navchal'nyj kurs: navch. posib. / S.P. Myronova. – Kam'janec'-Podil's'kij: K-PNU imeni I. Ogijenka, 2008. – 204 s.

4. **Petrova V.G.** Psihologija umstvenno otstalyh shkol'nykov / V.G. Petrova, Y.V. Beljakova. – M.: Akademyja, 2002. – 160 s.

5. **Rejda K.V.** Metodyka doslidzhenja dydaktychnykh osnov pidgotovky uchniv special'nyh shkol do samostijnoi' praci / K.V. Rejda // Defektologija. – 2002. – №2. – s. 32-36.

6. **Syn'ov V.M.** Korekcijna psyhopedagogika. Oligofrenopedagogika / V.M. Syn'ov. – K.: NPU imeni M.P. Dragomanova, 2009. – Chastyina 2. – 224 s.

7. **Stadnenko N.M.** Narisi z oligofrenopsihologii / N.M. Stadnenko, M. P. Matveeva. – Kam'janec'-Podil's'kij, 2002. – 200 s.

Кольшин А.В. Особенности проведения профориентационной работы в специальной школе

В статье рассматриваются современные подходы к улучшению профориентационной работы для учеников с интеллектуальными нарушениями в условиях специальной школы, которая является предпосылкой их успешной интеграции в социум. Обосновывается применение различных форм и методов организации профориентационной работы, среди которых ведущее место отводится развивающей психологической диагностике, информационно-поисковым методам, использованию профориентационных игр и упражнений. Подчеркивается, что программа профориентационной работы в специальной школе должна предусматривать ее комплексную организацию, которая включает профориентационные мероприятия с методическим объединением школы, планирование профориентационной работы классных руководителей, учителей-дефектологов, школьной библиотеки, школьного врача, родительского комитета школы. Предлагается расширить круг профессиональных интересов и проводить профориентационную работу в интересной форме, что позволяет комплексно ознакомиться с предложенными профессиями, иллюстрировать, повторять, закреплять, углублять знания учащихся с интеллектуальными нарушениями, совершенствовать их навыки в области будущего трудоустройства.

Ключевые слова: профориентационная работа, дети с интеллектуальными нарушениями, специальная школа, интеграция.

Kolyshkin A.V. Features the introduction of vocational work in a special school

The article reviews current approaches to improve career guidance for children with intellectual disabilities in conditions of special school which is a prerequisite for their successful integration into society. Substantiates the use of various forms and methods of vocational guidance, including the leading role given to developing psychological diagnosis, informatiyno-search techniques, career guidance using games and exercises. It is noted that the program of vocational work in special school should provide its complex organization that includes professional orientation measures methodical association of schools, planning career guidance teacher, teachers-defectologists, school library, school physician, school parent committee. Proposed to expand the circle of professional interests and carry out vocational work in an interesting form that enables comprehensive acquainted with the proposed professions illustrate, repeat consolidate, deepen knowledge of children with intellectual disabilities, improve their skills in future employment.

Keywords: vocational work, children with intellectual disabilities, special school, integration.

Стаття надійшла до редакції 22.09.2015 р.

Статтю прийнято до друку 28.09. 2015 р.

Рецензент: д. пед. н., проф. Дегтяренко Т.М.

УДК 376.42:372:893

Косенко Ю. М.

СПЕЦИФІКА НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ДІТЕЙ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 70-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті досліджується проблема навчання історії школярів із розумовою відсталістю на території України у першій половині 70-х років ХХ століття як важливий чинник соціалізації учнів допоміжної школи. Здійснено аналіз навчальної програми цього періоду з історії для допоміжної школи, виокремлено основні вимоги до знань розумово відсталих дітей та опрацьовано методичні рекомендації, надані програмою вчителям історії. Проаналізовано підручник історії, який використовувався у допоміжних закладах освіти у вищезазначений час. Досліджено зміст курсу історії СРСР для розумово відсталих школярів першої половини 70-х років ХХ століття. Висвітлено найбільш розповсюджені методи, прийоми, засоби формування історичних знань в учнів спеціальних навчальних закладів. Описано популярні форми навчання історії розумово відсталих дітей. Вивчено погляди вчених-дефектологів цього періоду щодо підвищення якості засвоєння навчального матеріалу розумово відсталими школярами на уроках історії. З'ясовано, що у першій половині 70-тих років минулого століття на заняттях історії велика увага приділялася ідеологічному, патріотичному, правовому та морально-етичному вихованню, що у комплексі позитивно впливало на соціалізацію розумово відсталих школярів. Встановлено, що у досліджуваний період курс «Історія СРСР» вивчалася в допоміжних школах у 6-8 класах. Зазначено, що на вивчення цього навчального предмету в 6

класі було вдвічі збільшено кількість навчальних годин.

Ключові слова: розумово відсталі учні, курс історії, методика навчання історії, перша половина 70-х років XX століття.

На сучасному етапі розвитку України одним із пріоритетних напрямків державної політики є створення сприятливих умов, які б забезпечували всім членам соціуму рівні можливості, незалежно від стану здоров'я, віку, переконань тощо. Для успішного існування у сучасному суспільстві розумово відсталі особи повинні володіти соціально важливими знаннями, уміннями та навичками. Переважна більшість їх формується у школі на різних уроках. Знання минулого Батьківщини та історії рідного краю позитивно впливає на психічний розвиток та комунікативну сферу осіб з розумовою відсталістю, що в цілому сприяє їх успішній соціалізації.

Ефективне навчання історії розумово відсталих учнів залежить від багатьох чинників, один з яких – це володіння вчителем методикою навчання. За час існування спеціальної освіти, науковцями та вчителями було розроблено багато дієвих методів, прийомів, засобів і форм навчання. Деякі з них втратили свою актуальність, інші – невинуватено забуті та відійшли в історію.

Вивченню історичних аспектів розвитку спеціальних методик навчання та загальних питань корекційної психопедагогіки присвячені роботи В. І. Бондаря, В. А. Гладуша, В. В. Золотоверх, Л. К. Одинченко, В. М. Синьова, Л. А. Співак, Я. О. Співак, М. О. Супруна, О. Е. Шевченко та інших. У їх працях висвітлювалася історія окремих напрямків спеціальної педагогіки, але поза увагою дослідників залишалася проблема вивчення змісту і методів формування історичних знань у дітей із розумовою відсталістю, тому це питання залишається актуальним.

Мета статті полягає у дослідженні змісту та методики викладання історії розумово відсталим учням у першій половині 70-х років XX століття.

На початку 70-х років XX століття продовжує збільшуватися кількість допоміжних шкіл у Радянській Україні. У цей період відбувається зміна програмового забезпечення багатьох навчальних предметів. У 1973-1974 навчальному році вступає в силу нова навчальна програма з історії СРСР для допоміжних шкіл [4].

Основою програми, як і раніше, були епізодичні оповідання з історії СРСР для 4 класу загальноосвітньої школи з низкою змін та доповнень. Ці зміни стосувалися обсягу змістового наповнення курсу історії, способів навчання та методів організації пізнавальної діяльності розумово відсталих учнів. Нова програма, з точки зору змісту, представляла хронологічно послідовний епізодичний курс історії СРСР з елементами всесвітньої історії та найбільш основної інформації про устрій Радянської держави.

У всіх розділах нової програми для 7-го і 8-го класів був розширений матеріал, який висвітлював історичне місце В. І. Леніна і вплив Комуністичної партії на перемогу Великої Жовтневої соціалістичної революції. Подавалися окремі свідчення з історії народів СРСР, підкреслювався їх героїзм у боротьбі проти загарбників і трудовий ентузіазм у будівництві комунізму. Нова програма пропонувала звернути увагу на зовнішньополітичні зв'язки Радянського Союзу, особливо в період початку 70-х років XX століття

Саме трудова діяльність, суспільні відносини, культурні досягнення трудового народу повинні були стати особливим об'єктом вивчення, повторення, узагальнення історичного матеріалу під час опису історичних процесів кожного періоду. Педагогам пропонувалося враховувати ці питання при плануванні та проведенні повторювально-узагальнюючих уроків.

Вчителям історії допоміжних шкіл за новою програмою пропонувалося висвітлювати деякі важливі теми всесвітньої історії, зокрема: розповідати учням про Паризьку комуну, про першу світову війну, про утворення світової соціалістичної системи, про діяльність К. Маркса та Ф. Енгельса.

Нова програма підвищувала вимоги до виховних завдань курсу історії. У пояснювальній записці до програми зазначалося: «Вивчення учнями допоміжних шкіл найважливіших фактів і подій з історії СРСР, ознайомлення їх з революційними, бойовими та трудовими традиціями народів нашої багатонаціональної Батьківщини покликане служити справі виховання в душі радянського патріотизму і соціалістичного інтернаціоналізму» [4, с. 157].

У пояснювальній записці підкреслювалися спеціальні завдання щодо корекції мислення та мовлення дітей. Висвітлювалися питання методики навчання історії, прийоми створення часових і просторових уявлень, використання зорових образів для створення цілісної історичної картини. Описувалися види робіт з історичними текстами навчальної книги, вказувалися шляхи привчання до свідомого читання, описувалися варіанти завдань для самостійної роботи тощо.

Аналіз програми дає дані про методичний арсенал вчителя історії допоміжної школи початку 70-х років минулого століття. У цей час активно пропонувалося використовувати такі методи і прийоми навчання, як розповідь, бесіда, вибіркоче пояснює читання, робота з картинами, плакатами, схемами, стрічкою часу, історичними картами, повідомлення учнів про прочитані історичні книги, екскурсії, опрацювання результатів екскурсій, прослуховування та розбір магнітофонних записів, передач радіо і телебачення, перегляд і аналіз діафільмів, кінофрагментів.

Підручником з історії для розумово відсталих школярів на початку 70-х років залишалася навчальна книга Т. С. Голубевої, Л. С. Геллерштейна «Оповідання з історії СРСР для 4 класу» 1972 року видання [3]. За цим посібником навчалися учні 6-8-х класів допоміжної школи. Остання редакція цієї навчальної книги була доповнена низкою нових оповідань, які за своїм змістом забезпечували розкриття більшості питань нової програми з історії для допоміжної школи. Деякі теми («Розкопки стоянок первісних людей на території СРСР», «Паризька комуна», «Утворення соціалістичної системи») та розділи («Наша Радянська держава. Права і обов'язки радянських громадян») не могли вивчатися за цим підручником, бо не мали відповідних тематичних оповідань. Це вимагало від учителів історії використання альтернативних джерел інформації та наочних посібників.

Необхідно зауважити, що велика кількість ілюстрацій, які розміщувалися у цій навчальній книзі, були виконані у багатоплановій, сюжетній манері, що потребувало додаткових пояснень вчителя. На нашу думку, більша їх частина не могла виступати самостійним джерелом інформації для розумово відсталих школярів.

Т. С. Шабаліна рекомендувала залучати на уроки історії у допоміжних школах ілюстративний матеріал книг, які друкувалися у видавництвах «Малыш», «Детская литература». Пропонувала активно використовувати саморобні наочні посібники [5].

Навчаючи історії розумово відсталих шестикласників, автори нової програми пропонували враховувати інтелектуальні можливості учнів при роботі із наочною, при повторенні, при відборі дидактичних завдань до кожного оповідання підручника. Підкреслювалося, що багато завдань є цікавими за задумом, але непосильними для учнів цієї категорії, особливо для школярів шостого класу.

За новою програмою, у процесі навчання історії розумово відсталих семикласників та восьмикласників, пропонувалося використовувати історичні документи, художню літературу, виконувати різноманітні завдання краєзнавчого характеру у позаурочний час, відвідувати підприємства, колгоспи, музеї тощо.

У 1973-1974 навчальному році вдвічі збільшується обсяг навчального матеріалу з історії у 6-му класі. Замість 36-ти годин на рік на вивчення історії відводиться 70 годин (два уроки на тиждень). Це пояснювалося складністю засвоєння початкового етапу вивчення історії дітьми з розумовою відсталістю (віддаленість часу, нова історична термінологія, картини життя людей з далекого минулого, при відтворенні яких неможливо використовувати власний досвід школярів). На думку авторів програми, саме детальне опрацювання невеликої кількості інформації про працю та умови життя людей у віддалені часи, боротьбу людей за свої права у певні історичні періоди, повинні створювати базовий запас слів, уявлень, первинних історичних понять для більш свідомого, успішного і швидшого засвоєння змісту історії у 7-8-х класах допоміжної школи.

Аналізуючи змістовий компонент нової програми, варто зупинитися на орієнтовних темах уроків історії. Для прикладу візьмемо 6-й клас. На вступ відводилося 6 годин. Цей розділ передбачав знайомство шестикласників із темами про СРСР як дружну сім'ю народів, про предмет історії, про речові, усні та писемні пам'ятки як джерела інформації про минуле, про сліди минулого у рідному краї, про літочислення. Закінчувався цей розділ повторенням вивченого.

Наступний розділ мав назву «Наша Батьківщина у далекому минулому». На його вивчення відводилося 24 години. Він передбачав знайомство учнів з життям первісних людей, життям слов'ян, життям людей у Київській Русі, героїчною боротьбою із загарбниками: німецькими лицарями та монголо-татарами. Закінчувалося вивчення розділу темою перемоги русичів на Куликовому полі у 1380 році. Вивчаючи минуле, розумово відсталі учні всього Радянського Союзу частково знайомилися і з далеким минулим України, а саме під час вивчення тем: «Київ – головне місто слов'янської землі», «Життя і праця древніх слов'ян», «Київська держава (IX-XII ст.) – Батьківщина росіян, українців, білорусів», «Роздроблення Київської Русі у XI столітті», «Героїчна боротьба народів нашої країни проти монголо-татарської навали у XIII столітті» та ін.

Найбільшим розділом у шостому класі став розділ «Наша Батьківщина за кріпосницьких порядків», на вивчення якого пропонувалося 36 годин. Цей розділ передбачав знайомство із різними сторінками минулого Росії від кінця монголо-татарського іга до повстання декабристів. У рамках цього розділу знайомство з історією України відбувалося на уроках із тем «Україна під владою польських панів» і «Полтавська битва. Перемога над шведами на морі».

Закінчувалося вивчення історії у шостому класі допоміжної школи повторенням, на яке відводилося 4 години.

У 7-8-х класах кількість часу на вивчення історії за новою програмою не змінювалася – 70 годин.

Одним із найважливіших дидактичних завдань курсу «Оповідання з історії СРСР» було формування в розумово відсталих учнів правильних історичних уявлень та понять про минуле. Формування історичних понять, на думку вчених-дефектологів, – це складний довготривалий процес, у ході якого відбувається перехід від простих до більш складних знань шляхом накопичення кількісних змін, які поступово приводять до якісних.

Важливість цього питання на той час, як для допоміжної, так і для масової школи, підкреслила розпочата дискусія в журналі «Преподавание истории в школе». Результати науково-експериментальних досліджень у загальноосвітніх школах довели, що формування історичних понять та розвиток історичного мислення не відбувається у результаті передачі готових знань, а є складним процесом сприйняття інформації і внутрішнього її осмислення, вибіркового запам'ятовування, утворення асоціативних логічно-сенсорних ланцюжків та має чітко виражені вікові особливості.

На думку вітчизняних вчених-дефектологів, процес формування історичних понять у розумово відсталих школярів відбувався дещо інакше, тому у 1973 році викладачами Київського державного педагогічного інституту імені М. Горького В. І. Бондарем та В. М. Синьовим було видано методичний лист під назвою «Формування історичних понять в учнів шостих-восьмих класів допоміжної школи» [2]. У цій роботі висвітлювалося освітньо-виховне та корекційне значення вивчення історичного матеріалу дітьми з розумовою відсталістю. Науковці відмічали, що учні молодших класів перед вивченням історії вже мають певне коло уявлень і понять про історичні події, пов'язані з наочними або конкретними уявленнями, оволодіння якими не вимагає складного опосередкування через інші поняття або засвоєння певних знань про закономірності їх розвитку. Засвоєння більш складних історичних понять починається у шостому класі на основі історичних фактів, подій і явищ, з якими учні знайомляться на уроках історії.

У методичному листі В. І. Бондаря та В. М. Синьова розкривалися особливості засвоєння історичних понять учнями допоміжної школи. Автори підкреслювали недостатні вміння розумово відсталих учнів у диференціації загальних та відмінних рис понять при вивченні суспільно-історичного матеріалу. Вченими було констатовано, що при розкритті суті певних понять учні, як правило, оперували найбільш загальними, спільними їх ознаками. Поняття розумово відсталими школярами конкретизувалися недостатньо.

Дослідники тісно пов'язували формування і корекцію історичних понять з умінням дітей визначати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями та явищами. Вчені виокремлювали історичну причинність як окремий вид причинно-наслідкових зв'язків, які мають низку суттєвих особливостей і що, на їх думку, ускладнювало розуміння, розкриття та засвоєння понять учнями. До цих

особливостей було віднесено: складність розуміння об'єктивних причин перебігу історичних подій і явищ; відсутність можливості наочної демонстрації причинно-наслідкових зв'язків історичного характеру; велика кількість причин виникнення історичних подій і явищ; відсутність чітких знань у дітей про послідовність історичних подій і явищ; хронологічна віддаленість історичної події від причини; складність проведення аналогії тощо.

В.І. Бондар і В.М. Синьов пропонували для ефективності засвоєння історичних понять розумово відсталими школярами такі шляхи:

1) створення конкретних уявлень. Розповідаючи учням про історичну подію, вчені рекомендували вчителям спочатку створювати загальну картину з певними рисами, ознаками, деталями, а потім конкретизувати найважливіші з них, виділяючи і закріплюючи їх на уроці;

2) введення уривків художніх творів у розповідь вчителя. На думку вчених, це збагачує словник дітей, створює відповідні уявлення;

3) використання наочних посібників. Правильному розумінню історичного матеріалу допомагатиме використання картин, малюнків, схем та ілюстрацій. Автори пропонували поєднувати наочність з опорними словами для складання оповідань, співвідносити текст оповідання з ілюстраціями підручника, описувати сюжет картини;

4) використання прийому порівняння. Контрастне порівняння сприятиме усвідомленню розумово відсталими учнями історичних понять. Наприклад, науковці пропонували порівнювати життя робітників і селян до Великої Жовтневої соціалістичної революції і після неї;

5) застосування краєзнавчого матеріалу. Інформація з історії регіону, де проживають і навчаються розумово відсталі діти, сприятиме конкретизації історичних понять;

6) виділення не тільки характерних рис подій чи явищ, а саме визначення відмінних ознак історичних понять, що вивчаються учнями;

7) використання проблемних запитань, які починаються зі слів «Чому?»;

8) використання евристичних шляхів у роботі з історичною причинністю. У таких випадках рекомендувалося широко використовувати прийоми порівняння нових історичних подій із вже відомими учням. Для прикладу, вчені пропонували порівняти і навіть самостійно визначити причини виникнення і поразки «селянських війн» під проводом С. Разіна та О. Пугачова;

9) пояснення навчального матеріалу через постановку запитання «Для чого це нам потрібно знати?». Цей прийом вчені рекомендували використовувати у 8 класі під час вивчення Конституції СРСР;

10) використання цікавих, емоційно захоплюючих фактів у викладанні історії, які створюють в учнів бажання глибше зрозуміти причини історичної події чи явища;

11) використання настанови для сприймання нових знань.

У методичному листі авторами порушувалося питання корекції неправильно сформованих історичних понять у розумово відсталих школярів. Науковці зазначали, що при відповідях-описах і тавтології, ефективними є прийом акцентування на питанні «чому?». Саме це питання допомагає спрямувати увагу на причинній сутності запитання. У разі неправильних відповідей дітей на уроках історії, вчителям рекомендувалося використовувати прийом створення протиріч між тим положенням, яке висловив учень і реальними фактами. У випадках, коли помилкова відповідь викликана тим, що учень замінив причину наслідком або навпаки, вчені пропонували використовувати прийом встановлення реальної послідовності подій, який базується на тому, що причина завжди передує наслідку.

Важливе місце у цьому посібнику займає підрозділ «Дидактичні вимоги до уроку історії в допоміжній школі». У ньому акцентується увага на політико-виховній спрямованості уроку, на дотриманні принципу науковості у навчанні історії, на можливості використання різноманітних дидактичних методів і прийомів та органічному їх поєднанні, на активізації пізнавальної діяльності учнів допоміжної школи на протязі всього уроку історії, на встановленні міжпредметних зв'язків у процесі вивчення дітьми історичного матеріалу, на емоційному викладанні історичного матеріалу в допоміжній

школі.

Отже, методичний лист В. І. Бондаря і В. М. Синьова відіграв значну роль у підвищенні ефективності формування історичних знань у розумово відсталих учнів. По суті, цей посібник був одним із перших з методики навчання історії дітей із розумовою відсталістю в Українській РСР. Він містив результати експериментальних досліджень у 6-8 класах допоміжної школи, мав велику кількість конкретних прикладів та вміщував багато рекомендацій для вчителів історії допоміжних шкіл.

На початку 70-х років ХХ століття багато педагогів-дефектологів дійшли до думки, що активізація мисленнєвої діяльності та подолання труднощів у навчанні учнів допоміжної школи можлива при вмілій організації самостійної діяльності дітей. Було відмічено, що у процесі самостійної роботи на уроках історії діти відчувають певні труднощі: їм важко усвідомити процеси суспільного розвитку, складно диференціювати суттєві та другорядні ознаки явищ, важко виокремити головні причини історичних подій, складно визначити причинно-наслідкові зв'язки. Навчальний матеріал у багатьох випадках є абстрактним.

Для організації самостійної роботи на уроках історії в допоміжній школі М. А. Арнольдов та Л. П. Костянтинова пропонували створювати необхідні дидактичні умови для успішної діяльності учнів, а саме: навчальний матеріал повинен бути емоційно насиченим та доступним для дітей; обсяг і зміст матеріалу повинен відповідати вмінням і навичкам учнів; інструкції до виконання завдань повинні бути чіткими і зрозумілими кожному школяру [1].

На думку педагогів, самостійні завдання повинні містити дидактичний та ілюстративний матеріал, засоби самоконтролю, передбачати різні види діяльності школярів, враховувати індивідуальні можливості кожного школяра: рівень інтелектуального розвитку, характер мислення, пам'яті, темп роботи.

Однією із цікавих та ефективних видів самостійної роботи, на думку М. А. Арнольдова та Л. П. Костянтинової, є використання індивідуальних карток-завдань до підручника історії. Цей вид самостійної роботи успішно використовувався у багатьох допоміжних школах на уроках історії під час первинного закріплення вивченого матеріалу, на уроках повторення, узагальнення і систематизації знань.

Як бачимо, робота за індивідуальними картками сприяла зосередженню уваги учнів на навчальному матеріалі (тексті підручника та завданнях карток). Опитування на наступних уроках виявило задовільний рівень знань дітей не тільки за обсягом, а й за міцністю та усвідомленістю. Відповіді школярів у багатьох випадках були свідомими та розгорнутими.

Узагальнюючи вищезазначене, можемо стверджувати, що у першій половині 70-х роках ХХ століття збільшується корекційно-виховне навантаження на курс історії у допоміжній школі. Патріотичне, комуністичне, морально-етичне, правове виховання у допоміжній школі відбувалося, переважно, на уроках історії, тому цей курс змінюється та доповнюється. У цей період активно працювали над проблемою підвищення ефективності навчання історії та розвитку пізнавальної активності розумово відсталих школярів М. А. Арнольдов, В. І. Бондар, В. М. Синьов, Т. С. Шабаліна та інші.

Отже, у першій половині 70-х роках ХХ століття курс історії у став одним із важливих засобів соціалізації розумово відсталих дітей.

Зазначена стаття не вичерпує всієї інформації про стан формування історичних знань у розумово відсталих школярів в УРСР в першій половині 70-х років ХХ століття та потребує більш детального вивчення цієї проблеми.

Використана література:

1. **Арнольдов М. А.** Самостоятельная работа учащихся вспомогательной школы на уроках истории / М. А. Арнольдов, Л. П. Константинова // Дефектология. – 1971. – № 2. – С. 34 – 37.
2. **Бондар В. І.** Формування історичних понять в учнів шостих-восьмих класів допоміжної школи (методичний лист) / В. І. Бондар, В. М. Синьов. – К, 1973. – 52 с.
3. **Голубєва Т. С.** Оповідання з історії СРСР для 4 класу / Т. С. Голубєва, Л. С. Геллерштейн. – М. : Просвещение, 1972. – 224 с.
4. **Программы** вспомогательной школы. Общеобразовательные предметы. – М. : Просвещение, 1971. – С. 157-166.
5. **Шабаліна Т. С.** К переходу вспомогательных школ на новую программу по истории / Т. С. Шабаліна // Дефектология. –

1973. – № 3. – С. 51-55.

References:

1. Arnol'dov M. A. Samostojatel'naja rabota uchashhihsja vspomogatel'noj shkoly na urokah istorii /M. A. Arnol'dov, L. P. Konstantinova // Defektologija. – 1971. – № 2. – S. 34 – 37].
2. Bondar V. I. Formuvannja istorichnih ponjat' v uchniv shostih-vos'mih klasiv dopomizhnoi shkoli (metodichnij list) / V. I. Bondar, V. M. Sin'ov. – K, 1973. – 52 s.
3. Golubeva T. S. Opovidannja z istorii SRSR dlja 4 klasu / T. S. Golubeva, L. S. Gellershtejn. – M. : Prosveshhenie, 1972. – 224 s.
4. Programmy vspomogatel'noj shkoly. Obshheobrazovatel'nye predmety. – M. : Prosveshhenie, 1971. – S. 157-166.
5. Shabalina T. S. K perehodu vspomogatel'nyh shkol na novuju programmu po istorii / T. S. Shabalina // Defektologija. – 1973. – № 3. – S. 51-55.

Косенко Ю. Н. Специфика обучения истории умственно отсталых детей в первой половине 70-х годов XX века

В статье исследуется проблема обучения истории школьников с умственной отсталостью на территории Украины в первой половине 70-х годов XX века как важного фактора социализации учащихся вспомогательной школы. Осуществлен анализ учебной программы по истории для вспомогательной школы этого периода, выделены основные требования к знаниям умственно отсталых детей, обработаны методические рекомендации предоставленные программой учителям истории. Проанализирован учебник истории, который использовался во вспомогательных учебных заведениях в вышеупомянутый период. Исследовано содержание курса истории СССР для умственно отсталых школьников первой половины 70-х годов XX века. Освещены наиболее распространенные методы, приемы, средства формирования исторических знаний у учащихся специальных учебных заведений. Описаны популярные формы обучения истории умственно отсталых детей. Изучены предложения ученых-дефектологов этого периода по повышению качества усвоения учебного материала умственно отсталыми школьниками на уроках истории. Выяснено, что в первой половине 70-х годов прошлого века на занятиях истории большое внимание уделялось идеологическому, патриотическому, правовому и морально-нравственному воспитанию, что в комплексе положительно влияло на социализацию умственно отсталых школьников. Установлено, что в исследуемый период курс «История СССР» изучался во вспомогательных школах в 6-8 классах. Отмечено, что на изучение этого учебного предмета в 6 классе было вдвое увеличено количество учебных часов.

Ключевые слова: умственно отсталые ученики, курс истории, методика обучения истории, первая половина 70-х годов XX века.

Kosenko Y. N. Specificity education of history mentally retarded children in the first half of the 70-ies of XX century

In the article the problem History teaching children with mental retardation in Ukraine in the first half of the 70s of the twentieth century as an important factor of socialization of special school pupils. The analysis of the curriculum of this period of history to special school, singled out the basic requirements for knowledge of mentally retarded children and worked out guidelines provided to teachers program history. Analyzed the history textbook that was used in the auxiliary educational institutions in the aforementioned time. The content of the course of history of the USSR for mentally retarded children first half of the 70s of the twentieth century. Analyzed the most common methods, techniques, means forming historical knowledge pupils of special schools. Described popular forms of history teaching mentally retarded children. Studied the views of scientists defectologists this period to improve the quality of learning mentally retarded childrens in history lessons. It was found that in the first half 70 of the last century in history class paid much attention to ideological, patriotic, legal, moral and ethical education that together positively affect the socialization of mentally retarded students. Found that in the period under course "History of the USSR" was studied in a special school in grades 6-8. It is noted that the study of the course in Grade 6 were twice increased the number of training hours.

Keywords: mentally retarded children, the course of history, methods of teaching history, the first half of the 70 years of the twentieth century.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2015 р.

Статтю прийнято до друку 20.09. 2015 р.

Рецензент: д. пед. н., проф. Дегтяренко Т.М.

УДК 376-056.36.016:82

Кравець Н.П.

**ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОСОБИСТІСНОГО КОМПОНЕНТУ
СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВОЇ АДАПТАЦІЇ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ УЧНІВ**

У статті розглядається проблема формування читачької діяльності як необхідного компоненту успішної соціально-трудоваї адаптації розумово відсталих учнів. Здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури з питань соціально-